

Først vennskap, så kunnskap

Skolens ledelse har ansvar for å utvikle en skole hvor elevene ønsker å møte opp. Da er sosial tilhørighet det aller viktigste.

Adferdsøkonomer blir stadig mer interesserte i å forske på ungdom. Det er fordi ungdom må ta mange viktige valg som kan ha konsekvenser for resten av livet, samtidig som de først og fremst bryr seg om det som skjer her og nå.

Hvorvidt de skal møte opp på skolen, er et slikt valg. Hver dag er det mange elever som velger å ikke gå på skolen, og vi vet at mange av dem etterhvert velger å droppe helt ut fra videregående utdanning. Hele 30 prosent av elevene som begynner på videregående skole i Norge, har ikke fullført utdannelsen etter fem år. Dette til tross for at elevene vet så inderlig vel at fullført videregående skole vil gi dem betydelig bedre muligheter til å lykkes i arbeidslivet. Er det mulig å forstå hvorfor så mange elever velger å ikke møte opp?

Tidsinkonsistente preferanser kan være en forklaring. Det betyr at vi legger svært stor vekt på det som skjer akkurat nå, og svært liten vekt på det som skjer i fremtiden. Dette gjør at vi ofte ikke gjennomfører det vi har planlagt. Vi utsetter ting som oppleves krevende: «Jeg skal begynne å trene, men fra og med neste uke», og fremskynder ting som gir nytelse: «Sjokoladen var kjøpt til helgen, men jeg tar en liten bit til kaffen». En stor internasjonal faglitteratur fra psykologi og adferdsøkonomi viser at tidsinkonsistente preferanser er en del av alle menneskets natur, men graden av inkonsistens varierer.

Svært forenklet forklarer psykologiprofessor Walter Mischel denne type irrasjonell adferd med at hjernen har et varmt og et kjølig system. Det varme systemet er opptatt av det som oppleves og føles akkurat nå og reagerer raskt og impulsivt, mens det kalde systemet tenker på konsekvensene og stiller spørsmål som «men er dette så lurt?»

Nyere forskning tyder på at i ungdomstiden er det varme systemet i hjernen veldig varmt – det er nåtiden som er viktig. I boken «The Age of Opportunity: Lessons from the New Science of Adolescence» forklarer den

Noen skoler har et rikt tilbud med forskjellige aktiviteter som elevene kan engasjere seg i etter skoletid og i friminuttene. Tanken er at elevene gjennom aktivitetene får relasjoner til andre elever med lignende interesser, skriver artikkelforfatteren. Foto: Istock

Fredagskronikk

Mari Rege

anerkjente psykologen Laurence Steinberg dette med nevropsykologisk forskning, som viser at i puberteten er hjernen i enorm utvikling og spesielt sensitiv til nytelse. Det er nettopp derfor de mest intense følelsene de fleste av oss har hatt er fra ungdomstiden.

Når opplevelsen av her og nå er så intens, er det krevende å

aktivere det kalde systemet i hjernen som hjelper oss til å tenke «men er dette så lurt?» Derfor gjør mange dårlige valg ungdomstiden, som de angret på senere i livet.

Å ikke møte opp på skolen, kan være et slikt valg. Da hjelper det lite å preke om hvor viktig utdannelsen er for fremtiden. I stedet må vi gjøre opplevelsen av å møte opp på skolen mer attraktiv her og nå. Dette kan gjøres på to måter:

- Vi kan gi elevene en umiddelbar negativ kostnad av å ikke møte opp (pisk). En fraværs-grense kan ha en slik funksjon; Du får ikke karakter i faget dersom du ikke er tilstede. Men for mange vil også det å ikke få karakter i faget oppleves som noe fjernt i fremtiden. Konsekvenser hjemme, som å ta bort internettilgang eller ukepenger, kan også virke, men det er stor forskjell i foreldrenes kapasitet til å følge opp barnet på denne måten.

- Alternativt kan vi gi elevene en større umiddelbar nytteverdi av å møte opp (gulrot). Nyere norsk og internasjonal forskning om betydningen av sosial tilhørighet i videregående skole tyder på at

her kan vi bli mye bedre; Mange elever føler seg nemlig helt alene på skolen, og det er derfor de ikke orker å møte opp.

Den viktigste norske studien er gjennomført av Per Egil Mjaavatn og Per Frostad ved NTNU, som har intervjuet 2000 førsteårselever i videregående skoler i Sør-Trøndelag. De finner at ensomhet er den faktoren som har størst betydning for elevens ønske om å slutte i videregående – betydelig større enn foreldrenes utdanning, karakterer fra ungdomsskolen og elevens opplevelse av motivasjon og mestring (for internasjonal faglitteratur på «social belonging» se Stanford professor Gregory Walton sin hjemmeside).

Skolens ledelse har ansvar for å utvikle en skole hvor elevene ønsker å møte opp, fordi det oppleves som bra å være på skolen her og nå. Da er vennskap det aller viktigste, viser forskningen.

Vi trenger mer forskning om hva skolene kan gjøre for å tilrettelegge for gode sosiale relasjoner i videregående skole, men det finnes allerede suksesshistorier. For eksempel, har noen skoler et rikt tilbud med forskjel-

lige aktiviteter som elevene kan engasjere seg i etter skoletid og i friminuttene. Tanken er at elevene gjennom aktivitetene får relasjoner til andre elever med lignende interesser. Jeg samler på slike suksesshistorier. Send meg gjerne en epost.

Mari Rege, professor i økonomi, Handelshøgskolen ved UiS og ESOP ved UiO

Mer debatt på side 28-30 →

Effekten av Riksrevisjonen
Per-Kristian Foss

Veksthjelp, ikke benspenn
Ole Kristian Hjelstuen, Anders Haugland og Daniel Ras-Vidal

Haltende hamskifte
Bernd Wittgens og Heinz A. Preisig

Hvilken makt er det som skal rå?
Stein Thraning

Norge står ikke alene
Robin Allers og Ida Maria Oma

Fredagskronikken

Alexander Cappelen

Bård Harstad

Ola Kvaløy

Katrine Løken

Simen Markussen

Mari Rege

Karen Helene Ulltveit-Moe

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.